

MISIUNEA INTERNAȚIONALĂ DE OBSERVARE A ALEGERILOR Alegeri Locale, Republica Moldova – 3 iunie 2007

COMUNICAT PRIVIND CONSTATĂRILE ȘI CONCLUZIILE PRELIMINARE

Chișinău, 4 iunie 2007 – Dând curs invitațiilor Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene și Comisiei Electorale Centrale a Republicii Moldova pentru observarea alegerilor locale din 3 iunie 2007, Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (OSCE/BIDDO) a dislocat o Misiune de Observare a Alegerilor (MOA) în Moldova pe data de 24 aprilie. Pentru observarea în ziua alegerilor, OSCE/BIDDO și-a unit eforturile cu observatorii din partea Congresului Autorităților Locale și Regionale ale Consiliului Europei pentru a forma Misiunea Internațională de Observare a Alegerilor (MIOA).

MIOA a evaluat conformitatea procesului electoral cu angajamentele OSCE și ale Consiliului Europei și cu alte standarde internaționale privind alegerile democratice, precum și conformitatea cu legislația națională. Acest comunicat privind constatările și concluziile preliminare este publicat înainte de anunțarea rezultatelor oficiale ale alegerilor și înainte ca autoritățile electorale și judiciare să se pronunțe cu privire la toate reclamațiile și contestațiile. Evaluarea finală a alegerilor va depinde parțial de îndeplinirea acestor proceduri rămase ale procesului. OSCE/BIDDO va publica un raport final cuprinzător aproximativ după două luni de la încheierea procesului, iar Congresul va vota asupra raportului cu privire la alegeri în cadrul ședinței sale următoare.

CONCLUZII PRELIMINARE

Alegerile locale din 3 iunie 2007 din Republica Moldova au fost în general bine administrate, iar numărul de partide și candidați a oferit alegătorilor un spectru autentic de opțiuni. Cu toate acestea, alegerile nu au reușit să îndeplinească unele angajamente OSCE și Consiliului Europei indispensabile pentru un proces electoral cu adevărat competitiv. În special, dreptul cetățenilor de a candida la funcții publice nu a fost pe deplin respectat, iar accesul la mass media nu a fost echitabil.

Autoritățile și unii membri ai partidului de guvernământ au exercitat presiuni și intimidări asupra unui număr de candidați din partea opoziției după cum a fost coroborat de MOA OSCE/BIDDO. În majoritatea cazurilor relatate, aceasta a dus spre retragerea candidaților, iar în unele cazuri a rezultat în invalidarea listelor, deoarece numărul candidaților rămași nu a întrunit minimul necesar. Unele din ele au fost restabilite după ce partidele au solicitat despăgubiri legale.

Comisia Electorală Centrală (CEC) a întreprins eforturi laudabile pentru a rămâne imparțială pe toată durata procesului. Campania electorală a fost energică și vizibilă în centrele urbane, însă de o intensitate mai scăzută în alte părți. Deși activitățile de campanie în general nu au fost împiedicate, nu au fost oferite întotdeauna oportunități egale tuturor concurenților, iar mai multe partide politice au reclamat faptul că întâlnirile acestora au fost uneori obstructionate

Reflectarea campaniei în mass media a fost limitată de o prevedere legală care a fost interpretată ca interzicere a reflectării activităților de campanie în afara dezbaterilor și timpului de antenă plătit. În știrile difuzate la orele de maximă audiență, postul public *Moldova 1* și majoritatea posturilor de televiziune monitorizate au reflectat substanțial activitățile oficialităților statului, astfel avantajând candidații pro-guvernamentali.

Posturile cu capital public au oferit candidaților din partea opoziției un oarecare acces și acoperire în emisiunile lor de știri doar în ultimele zile ale campaniei electorale. Consiliul Coordonator al Audiovizualului (CCA) a avertizat *Moldova 1*, *Radio Moldova*, *Antena C* și postul privat de televiziune *NIT TV* cu privire la nerespectarea de către acestea a principiilor de reflectare echilibrată, corectă și imparțială în emisiunile de știri ale acestora.

În general, printre aspectele pozitive se numără:

- În general, Codul Electoral asigură o bază adecvată pentru desfășurarea unor alegeri democratice, în măsura în care este implementat cu bună credință. Deși amendamentele recente au încorporat un număr de recomandări formulate de OSCE/BIDDO și de Comisia de la Veneția a Consiliului Europei (CV/CoE) unele recomandări cheie rămân a fi abordate.
- Administrația electorală care pentru prima oară a inclus membri desemnați de partid la toate nivelele și-a desfășurat îndatoririle în mod satisfăcător.
- CEC a adoptat un spectru larg de hotărâri și regulamente pentru a completa și clarifica prevederile legale existente.
- CEC a activat într-un mod transparent, iar ședințele sale au fost deschise publicului și mass media, majoritatea hotărârilor fiind publicate pe pagina sa de web. CEC și-a desfășurat activitățile într-un mod imparțial, profesionist și colegial.
- Mass media privată și publică au difuzat dezbateri televizate regulate, asigurând candidaților un forum pentru schimb de opinii. Cu toate acestea, hotărârea Partidului Comuniștilor din Republica Moldova (PCRM) de a nu participa la o mare parte din dezbateri a diminuat întrucâtva valoarea acestora pentru cetățeni.
- Instanțele de judecată superioare în general au emis hotărâri mai bine întemeiate și transparente, deși în unele cazuri hotărârile nu au avut un temei solid bazat pe probe și legal.
- Coaliția Civică pentru Alegeri Libere și Corecte – Coaliția 2007 a dislocat circa 30 de observatori pe termen lung și 2.000 observatori pe termen scurt.

Cu toata acestea au fost constatate o serie de deficiențe, printre care se numără:

- În timp ce listele electorale au fost actualizate în majoritatea localităților conform termenului limită prevăzut de legislație, observatorii MOE au relatat cazuri numeroase în care listele erau aduse la cunoștință publică cu întârziere și conțineau date incomplete.
- Un număr de consilii electorale de circumscripție nu au efectuat cu consecvență procedura de înregistrarea candidaților și tragerea la sorți pentru a determina ordinea candidaților și listelor pe buletinul de vot.
- Jurisdicția asemănătoare a organelor electorale și a instanțelor de judecată privind reclamațiile electorale a condus la dublarea eforturilor și confuzie.
- CEC adeseori nu a putut să respecte termenul limită de trei zile pentru examinarea reclamațiilor. Unele hotărâri scrise ale CEC nu enunțau în mod clar faptele și dovezile, iar motivele legale nu au fost întotdeauna solide.
- CEC nu a avut puterea să impună sancțiuni în cazuri în care a fost comise încălcări, datorită lipsei mecanismelor de punere în aplicare în legislația electorală.

- Din 31 mai, patru din cele 21 de partide politice și blocuri electorale participante la alegeri nu au reușit să remită la CEC rapoarte complete cu privire la mijloacele financiare folosite pentru campania electorală, iar unul din aceștia nu a deschis un cont electoral precum este prevăzut de legislație.
- În majoritatea cazurilor, autoritățile locale au pus la dispoziția concurenților panouri municipale însă nu întotdeauna în condiții egale și uneori în cantități insuficiente.
- Femeile au fost slab reprezentate la nivelele superioare ale administrației electorale. Lipsa de date cuprinzătoare divizate pe sexe a împiedicat desfășurarea unei evaluări generale a participării femeilor în procesul electoral.

În general, ziua alegerilor s-a desfășurat calm, iar în general scrutinul a fost organizat în conformitate cu procedurile legale. Observatorii MIOA au apreciat procesul de vot cu „bine” sau „foarte bine” în 96 % din secțiile de votare vizitate. Principiul votării secrete nu a fost întotdeauna asigurat, îndeosebi datorită faptului că alegătorii nu au îndoit buletinele de vot în mod corespunzător. Observatorii au raportat un număr de probleme izolate în majoritatea cazurilor, inclusiv prezența persoanelor neautorizate în secțiile de votare și desfășurarea campaniei electorale. Au fost observate cazuri de vot în grup în 20% din secțiile de votare, la fel au fost puține cazuri de vot prin procură.

Procedura de numărare a voturilor a fost apreciată mai puțin pozitiv, 22% din observatori au evaluat procedura ca „rea” sau „foarte rea”. Observatorii au identificat un șir de probleme și deficiențe de protocol, inclusiv pe parcursul procedurilor de stabilire a concordanței, determinării validității buletinului de vot, completării și înregistrării rezultatelor în protocoale. Unii membri ai birourilor secțiilor de votare ar beneficia de o instruire mai vastă.

Ca și la alegerile precedente, votarea nu s-a desfășurat pe teritoriul ce se află sub controlul autorităților transnistrene. La Corjova – comună ce se află sub jurisdicția Moldovei pe malul stâng al Nistrului, votarea a fost de fapt împiedicată în cea mare parte a zilei deoarece accesul la secția de votare a fost blocat de miliția transnistreană.

Ambele organizații reprezentate în MIOA sunt pregătite să continue susținerea eforturilor autorităților, partidelor politice și societății civile pentru a îmbunătăți procesul electoral în Moldova, în conformitate cu angajamentele OSCE, Consiliului Europei și cu alte standarde internaționale pentru alegeri democratice.

CONSTATĂRI PRELIMINARE

Context

Alegerile locale din 3 iunie s-au desfășurat pentru a patra oară de când Republica Moldova a obținut independența în 1991 și este al treilea scrutin național de la venirea la putere a PCRM în 2001. La alegerile parlamentare din 2005, PCRM a obținut majoritatea locurilor în Parlament (56 din 101), însă a fost silit să caute susținere din partea Partidului Democrat (PD), Partidului Popular Creștin Democrat (PPCD) și Partidului Social Liberal (PSL) pentru a-l alege pe Vladimir Voronin ca președinte pentru a-l doilea termen pe 4 aprilie 2005. Alianța „Moldova Noastră” (AMN) care a disputat alegerile în coaliție cu PD și PSL nu a participat la vot.

În vreme ce PD și PPCD au menținut într-o oarecare măsură colaborarea cu PCRM, PSL și-a retras sprijinul acordat anterior PCRM. Restul opoziției de centru și centru dreapta constă în

principiu din Partidul Social-Democrat din Moldova (PSDM), Partidul Popular Republican (PPR) și din cele două partide create recent, Partidul Democrației Sociale (PDS) și Partidul Național Liberal (PNL). Opoziția de stânga este reprezentată de blocul electoral „Patria Rodina – Ravnopravie” (BEPRR)

Sistemul electoral și cadrul legal

Alegerile locale au fost organizate pentru a alege 899 de primari și 11 967 de membri ai consiliilor raionale, municipale, orășenești, comunale și satești pe un termen de patru ani. Prezența minimă la vot a fost redusă de la 33 la 25 de procente din numărul alegătorilor înscriși pe liste, iar pentru turul doi de scrutin și alegeri repetate această cerință a fost complet înlăturată.

Consilierii au fost aleși prin reprezentare proporțională, fără un prag electoral. Primarii au fost aleși prin sistem majoritar. În cazul în care nici un candidat la postul de primar nu întrunește majoritatea absolută a voturilor valabile exprimate, va avea loc al doilea tur de scrutin la 14 zile după primul tur între primii doi clasați.

Cadrul legislativ este compus dintr-un număr de legi, hotărâri și regulamente ale CEC, inclusiv Codul Electoral care a fost adoptat în 1997 și amendat în mod repetat de atunci, cele mai recente amendamente fiind efectuate în 2005 și 2006. În general, Codul asigură o bază adecvată pentru desfășurarea unor alegeri democratice, în măsura în care este implementat cu bună credință. Deși amendamentele recente la Cod au încorporat un număr de recomandări formulate de OSCE/BIDD0 și de CV/CoE, unele recomandări cheie rămân a fi abordate. CEC și-a exprimat intenția de a recomanda Parlamentului introducerea unor amendamente ulterioare la Codul Electoral.

Administrația electorală

Alegerile au fost administrate de o structură cu patru niveluri, compusă din Comisia Electorală Centrală (CEC), 35 de consilii electorale de circumscripție de nivelul doi¹, 899 consilii electorale de circumscripție de nivelul întâi și 1 934 de birouri electorale ale secțiilor de votare (BESV). Ca și la alegerile precedente, votarea nu s-a desfășurat pe teritoriul ce se află sub controlul autorităților transnistrene

Ca urmare a amendamentelor la Codul Electoral din iulie 2005, modul de formare a comisiilor electorale la toate nivelurile admite nominalizări din partea partidelor politice, proporțional cu reprezentarea acestora în parlament. În același timp, membrii consiliilor locale nu pot fi membri ai unor partide politice.

CEC deține rolul central în implementarea adecvată a legislației electorale. De la începerea perioadei electorale în data de 30 martie, CEC a dat dovadă de inițiativă și a adoptat o serie de hotărâri și regulamente, precum și explicații și clarificări privind prevederile Codului Electoral. CEC nu a avut puterea de a impune sancțiuni în cazuri de încălcări, datorită lipsei mecanismelor de punere în aplicare în legislația electorală. Uneori, CEC nu a reușit să pună în aplicare hotărârile sale, în special acelea cu privire la desfășurarea campaniei electorale, înregistrarea candidaților și folosirea banilor publici de către candidați. Ședințele CEC au fost deschise

¹ În două consilii electorale adiționale care cuprind teritoriul controlat de autoritățile transnistrene consiliile electorale de circumscripție nu au fost constituite.

publicului și mass media, și s-au desfășurat în general într-un mod profesionist și colegial. Majoritatea hotărârilor au fost adoptate în unanimitate și au fost publicate pe pagina de web a CEC.

Consiliile electorale de circumscripție de nivelul întâi și doi au fost constituite în general în termenul prevăzut de lege, deși în unele cazuri au fost relatate întârzieri la nivelul consiliilor electorale de circumscripție de nivelul întâi. Consiliile electorale de circumscripție de nivelul doi au fost în cea mai mare măsură pregătite și au aplicat legislația în mod consecvent. Cu toate acestea, birourile electorale ale secțiilor de votare pare să nu fi beneficiat de sprijin adecvat de la consiliile ierarhic superioare, rezultând în faptul că nu au fost întotdeauna deplin operaționale în termenul stabilit de lege. La Briceni și Sîngerei, observatorii au fost martorii la imixtiunea reprezentanților administrației locale în activitatea consiliilor electorale de circumscripție.

Înregistrarea alegătorilor

Listele electorale au fost verificate de două ori până la data de desfășurare a alegerilor. În rezultatul primei verificări efectuate până la 1 martie 2007, CEC a anunțat că 2 447 715 cetățeni au fost eligibili pentru a vota la alegerile locale. Ca urmare a celei de a doua verificări, numărul cetățenilor eligibili s-a micșorat până la 2 340 514.

În vreme ce listele electorale erau actualizate în majoritatea localităților conform perioadei prevăzută de lege, observatorii au relatat cazuri numeroase când listele electorale nu erau afișate la timp, erau afișate în primării și nu în secțiile de votare, erau puse la dispoziție pentru examinare doar la cerere sau erau incomplete. Ei de asemenea au relatat cazuri când cetățenii care se află peste hotarele țării și care nu au fost oficial de-registrați, au fost scoși din liste.

Cetățenii din Transnistria nu au fost incluși nici într-o listă electorală, cu toate acestea alegătorii din localitățile Chițcani și Cremenciug au avut posibilitatea de a vota pe listele suplimentare în Copanca, iar alegătorii din Gîsca au putut vota la Fîrlădeni, toate fiind localizate în consiliul electoral de circumscripție de nivelul 2 din Căușeni.

Înregistrarea candidaților

Partidele politice și organizațiile social-politice care au fost înregistrate până pe 29 martie 2007 au avut dreptul să-și desemneze candidații. Candidații independenți au avut dreptul să participe la alegeri după colectarea listelor de semnături.

Douăzeci și două dintre cele 27 partide politice și organizații social-politice înregistrate au participat la alegeri. Două din aceste partide au participat ca un bloc electoral. Unei organizații social-politice Mișcarea Acțiunea Europeană (MAE) i s-a refuzat înregistrarea la Ministerul Justiției. Decizia Ministerului Justiției a fost respinsă de Curtea de Apel Chișinău și Curtea Supremă. Cu toată acestea, organizația s-a înregistrat prea târziu pentru ca să poată să-și înscrie candidații la alegeri.

În total, au fost înregistrați 4 766 candidați la funcția de primar și circa 60 000 la funcția de consilier în consiliile raionale, municipale, orașenești și satești. Au fost 565 de candidați independenți la funcția de primar și circa 1 000 la funcția de consilier. În municipiul Chișinău, 18 candidați candidează la funcția de primar, inclusiv un candidat independent. Numărul candidaților a oferit alegătorilor un spectru autentic de opțiuni.

Consecutivitatea înregistrării listelor de partid și a candidaților de către consiliile electorale de circumscripție stabilește ordinea în care aceștia sunt înscriși în buletinele de vot. În general, acest proces s-a desfășurat fără încălcări, deși observatorii au relatat că un număr semnificativ de consilii electorale de circumscripție nu au desfășurat acest proces într-un mod transparent, consecvent și imparțial. Unele au luat decizii care au avantajat partidul de guvernământ. În unele cazuri, cum este Chișinău, Bălți și Hâncești, a fost semnalat că consiliile electorale de circumscripție au înregistrat candidații PCRM înainte de data de înregistrare convenită de consiliile electorale de circumscripție. În alte localități, cum sunt Căușeni, Edineț, Teleneși și Ocnîța, consiliile electorale de circumscripție au impus ordinea înscrierii în buletinul de vot în mod arbitrar. Alte deficiențe procedurale au fost sesizate la Hâncești, Ungheni, Cahul și Sîngerei.

După cum a fost coroborat de MOA OSCE/BIDDO, unii candidați din partea opoziției au fost supuși intimidărilor și presiunilor de către autorități și unii membri ai partidului de guvernământ. Mai multe cazuri au implicat funcționari publici de rang înalt de la direcțiile de educație și sănătate, Inspectoratul Ecologic de Stat și unii membri ai parlamentului. La Briceni, Florești, Drochia, Soroca, Ocnîța, Șoldăneși, Orhei și Nisporeni, observatorii au primit relatări din prima sursă de la candidați care au confirmat faptul că au fost siliți să semneze scrisori de demisie, în timp ce alții s-au retras în mod „voluntar”, probabil de frică de a fi concediați. Cadrul didactic și cel din sectorul de ocrotire a sănătății a fost afectat în cea mai mare măsură. La Briceni, de exemplu în rezultatul acestei retrageri, listele pentru consiliul raional ale PSL, PSDM, PPR și BEPRR au fost invalidate de consiliile electorale de circumscripție de nivelul doi, deoarece numărul candidaților rămași pe liste a fost mai mic decât numărul minim necesar. La Ocnîța, listele a două partide au fost invalidate de către consiliile electorale de circumscripție de nivelul unu din aceleași motive. La Briceni trei din aceste liste au fost ulterior restabilite după ce partidele au solicitat despăgubiri legale.

Rapoarte credibile de cazuri de presiune și intimidare de asemenea au fost semnalate în Florești, Strășeni, Ungheni, Rîșcani, Ialoveni, Criuleni, Ocnîța, Cahul, Călărași, Telenești, Nisporeni, Taraclia, Orhei și Sîngerei. La Hîncești, un candidat din partea PPCD a fost amenințat cu violență fizică. La Ștefan Vodă și Cahul, doi candidați din partea PSL și consilierii locali au fost concediați și suspendați din posturi în Inspectoratul Ecologic de Stat. În alte cazuri, există probe care sugerează că mai multe dosare de judecată au fost repuse pe rol pentru a exercita presiune asupra concurenților electorali

Observatorii au raportat un număr de cazuri legate de primari, care nu respectă cerința legală de a demisiona din funcție în cazul în care candidează la alegeri sau care au continuat îndeplinirea îndatoririlor de primar după ce au demisionat. La Strășeni, conform sesizărilor, primarul a continuat semnarea facturilor deși a demisionat din funcție.

Mediul de campanie

Campania electorală a fost de intensitate scăzută cu excepția municipiilor și orașelor mari unde afișajul electoral a avut o vizibilitate mai mare, și au avut loc întruniri și adunări. În general, partidele politice au recurs la întruniri cu un număr mic de alegători, vizite de la ușă la ușă și distribuirea materialelor electorale publicitare. În general aceste activități nu au fost împiedicate.

Cu toate acestea, nu toți concurenții au beneficiat întotdeauna de oportunități egale. Conform unei hotărâri a CEC, autoritățile municipale urmau să aloce un spațiu de cel puțin un metru pătrat

pe panou pentru ca candidații să-și poată pune afișele electorale. Deși, în multe cazuri panourile au fost puse la dispoziție, această hotărâre nu a fost respectată. La Chișinău, autoritățile municipale nu au reușit să asigure spațiul necesar pentru fiecare candidat pe fiecare panou. La Bălți, autoritățile au oferit spații pentru afișele electorale, însă nu a pus la dispoziție panourile necesare, lăsând astfel procurarea, instalarea și demontarea acestor panouri pe seama partidelor politice. Aceste măsuri au avantajat partidele care au dispus de mijloace financiare mai mari. Adicional, în vreme ce, susținătorii partidelor de opoziție au fost criticați și uneori arestați pentru plasarea afișelor în locuri neautorizate, PCRM nu a fost nici criticat și nici tras la răspundere pentru încălcări de același gen.

La Telenești, o întrunire planificată și autorizată a PSL în Casa de Cultură a fost împiedicată de o întâlnire concomitentă organizată de Președintele Parlamentului. La Chișinău, o dispută legală prelungită între PCRM și PPCD cu privire la accesul pe Piața Marii Adunări Naționale pentru organizarea unei adunări pe 1 iunie a fost soluționată în ultimul moment în favoarea PPCD de către Curtea Supremă, care a anulat hotărârea inițială a autorităților municipale de a oferi locul PCRM. Adicional, au parvenit mai multe semnale probate referitoare la faptul că PCRM a organizat întruniri în timpul orelor de muncă, inclusiv la instanța de judecată din Strășeni.

Mai mult decât atât, mai multe partide politice cum ar fi PPCD, AMN, PDS și PSL au reclamat faptul că uneori au fost obstrucționate și supuse presiunilor. Au fost primite informații credibile din partea partidelor politice cu privire la faptul că poliția a reținut susținătorii partidelor în timpul desfășurării activităților de campanie, cu precădere, în municipiile și orașele principale. La Chișinău, un susținător a fost reținut și amendat de tribunalul teritorial pentru faptul că ținea în mâini un afiș electoral. Au fost raportate mai multe cazuri, cum ar fi la Chișinău și Florești unde poliția a interzis susținătorilor să plaseze afișe și banere pe imobilul privat. În Chișinău, un profesor universitar și candidat din partea opoziției a semnalat că a fost acuzat pe nedrept de forțarea studenților săi să participe la campanie și că acest fapt a fost folosit pentru a-l discredita și pentru a-i intimida studenții.

Din 31 mai, patru din cele 21 de partide politice și blocuri electorale participante la alegeri nu au reușit să remită rapoarte complete cu privire la mijloacele financiare folosite pentru campania electorală la CEC, iar unul din acestea nu a deschis un cont electoral precum este prevăzut de legislație. Ulterior, CEC a avertizat partidele care nu respectă legislația.

Participarea femeilor și a minorităților naționale

Deși cadrul legislativ asigură în general o bază legală solidă pentru participarea femeilor în procesul electoral, mediul electoral *de facto* nu a facilitat participarea acestora în calitate de candidați. Femeile candidate au raportat intimidări pe bază de gen. Majoritatea interlocutorilor au menționat factorii sociali și economici ce compromit capacitatea femeilor de a concura în condiții de egalitate cu bărbații.

În ce privește administrația electorală, femeile sunt în general insuficient reprezentate la nivele înalte. Din nouă membri ai CEC, se numără doar o femeie, care deține funcția de vicepreședinte. Femeile reprezintă aproximativ 46 % dintre membrii consiliilor electorale de circumscripție de nivel doi, însă doar 37% dețin funcția de președinte. În circa jumătate din consiliile electorale de circumscripție de nivel întâi sunt femeile reprezentate 75% din membri și 64% din președinți. În secțiile de votare vizitate de observatorii MIOA în ziua alegerilor, ponderea femeilor a fost de 79% procente din membrii BESV și 64% din președinții birourilor electorale de circumscripție.

În baza informației primite de la CEC pe 20 din cele 35 de raioane și municipalități unde au avut loc alegerile, cota femeilor a fost de 21% din candidații la funcția de primar. MOA nu a primit date comprehensive cu privire la femeile candidat și alegători.

Potrivit recensământului din 2004, minoritățile naționale reprezintă 24% din populația Moldovei. Conform Constituției și Codului Electoral, minoritățile naționale au drepturi egale la alegeri. Cu toate acestea, cerințele privind înscrierea stipulate în Legea privind partidele și alte organizații social-politice afectează în mod nefavorabil capacitatea acestora de a forma partide, în special dacă se află concentrat în anumite zone.

Problemele referitoare la minorități nu au fost vizibile în discursul politic, însă majoritatea partidelor politice a relatat includerea minorităților naționale pe listele lor. Unele liste de partid au inclus un mic număr de candidați rromi.

Mass media

Cu toate că în țară funcționează o gamă largă de mijloace de informare în masă, un număr de interlocutori și-au exprimat îngrijorarea cu privire la lipsa de pluralism în cadrul posturilor de televiziune din țară și capacitatea mass mediei să ofere informații diverse și independența acesteia.

Dezbaterile televizate regulate atât la posturile cu capital public, cât și cele private au oferit candidaților ocazia de informa alegătorii referitor la platformele acestora. PCRM a decis să nu participe la majoritatea dezbaterilor, având și dreptul să o facă. Lipsa ocaziilor de a adresa întrebări candidaților PCRM, în special celor care dețin posturi în prezent, a fost compensată de faptul că mass media în general nu a pus întrebări critice. În afară de dezbateri, candidații au comunicat mesajul electoratului prin intermediul timpului de antenă plătit și prin presa scrisă.

Cu toate acestea, în știrile difuzate la ore de maximă audiență și emisiunile de analiză, majoritatea posturilor de televiziune monitorizate au oferit o acoperire substanțială a oficialităților statale, astfel favorizând candidații partidului de guvernământ. Pentru a nu încălca principiile de egalitate, acoperirea în știri a campaniei electorale a fost restricționată de o prevedere legală, fiind interpretată ca interzicerea oricărei acoperiri a activităților de campanie în afara dezbaterilor și spoturilor electorale cu plată.

În cadrul știrilor difuzate la ore de maximă audiență și emisiunilor de analiză, postul cu capital public *Moldova 1* a avut o prestație care a fost în mod clar părtinitoare și a oferit o acoperire vastă a activităților autorităților guvernamentale în afara contextul campaniei electorale. O tendință similară a fost observată și la postul public *Radio Moldova*. Pe parcursul a patru săptămâni premărgătoare alegerilor, *Moldova 1* a acordat 74% din știrile legate de politică și alegeri Președintelui, Guvernului și Președintelui Parlamentului și 6% PCRM. Această acoperire a fost pe un ton predominant pozitiv. Astfel atât *Moldova 1*, cât și *Radio Moldova* nu au reușit să-și onoreze obligațiunile legale în vederea creării unor condiții egale pentru candidați și partide politice.

Consiliul Coordonator al Audiovizualului (CCA), care este principalul organism care reglementează activitatea mass media, a avertizat *Moldova 1*, *Radio Moldova*, postul de radio *Antena C* și postul privat de televiziune *NIT TV* cu privire la nerespectarea de către acestea a principiilor de reflectare echilibrată, corectă și imparțială în emisiunile de știri ale acestora.

Moldova 1 a fost de asemenea supusă criticii pentru acoperirea favorabilă a autorităților statului și lipsa aspectelor critice. Micșorarea volumului de acoperire în buletinele principale de știri dedicat autorităților statului (53% în comparație cu 93% la începutul lunii mai) a fost observată în ultima săptămână a campaniei electorale la *Moldova 1*. O tendință similară a fost observată la *Radio Moldova*. Adicional, *Moldova 1* și *Radio Moldova* au oferit un oarecare acces și acoperire mediatică a candidaților din partea opoziției în ultimile zile ale campaniei.

Au fost observate diferențe evidente în emisiunile de știri ale diferitor posturii private. *NIT* și *N4* au adoptat un model similar cu cel al *Moldova 1*. *Euro TV* și *Radio Antena C* de asemenea au acordat acoperire favorabilă activităților oficialităților statului. O oarecare acoperire critică a PCRМ a apărut la *Euro TV* cu privire la disputa dintre PPCD și PCRМ referitoare la dreptul de a folosi Piața Marii Adunări Naționale pentru întâlnirea cu alegătorii. *Pro TV* și *TV7* au fost unicele canale care au oferit o acoperire mai echilibrată a campaniei electorale. Totuși, audiența potențială a acestor două posturi este cu mult mai mică decât cea a celor două rețele principale, *Moldova 1* și *NIT*.

Publicitatea electorală plătită a fost folosită în mod intensiv de un număr de candidați. Principalele posturi TV au difuzat un spot în care Președintele Parlamentului Marian Lupu, face campanie pentru candidatul PCRМ la primăria orașului Chișinău, Veaceslav Iordan. Se pare că acest fapt a încălcat Hotărârea CEC privind reflectarea în mijloacele de informare în masă a campaniei electorale care stipulează că „nu pot fi difuzate imagini reprezentând instituțiile Președintelui, Parlamentului sau ale administrației publice centrale și locale”. CEC a hotărât că Președintele Parlamentului nu a apărut în capacitatea sa oficială, însă în calitate de cetățean și astfel acest fapt nu a constituit o încălcare. CEC a avertizat mai mulți candidați în ultimele săptămâni de campanie dat fiind că aceștia au folosit imagini cu clădiri și simboluri ale instituțiilor de stat și municipale.

Campania negativă a apărut în mass media cu aproximativ trei săptămâni anterior zilei alegerilor. A fost difuzat un spot PCRМ îndreptat împotriva candidatului PDS la primăria orașului Chișinău Dumitru Braghiș. Un spot similar produs de PDS și care era îndreptat împotriva PCRМ a fost temporar interzis prin hotărârea Tribunalului teritorial Chișinău ca urmare a unei reclamații de PCRМ pentru conținut defăimător. Hotărârea a fost susținută de Curtea de Apel Chișinău, iar dosarul urmează a examinat în fond de către o un tribunal teritorial doar după încheierea campaniei electorale, fapt ce constituie o întârziere nepotrivită a actului de justiție într-o perioadă de timp sensibilă. Mai mult decât atât, CEC la cererea CCA a avertizat cele două posturi *Pro TV* și *Euro TV* pentru depășirea limitei zilnice de timp pentru publicitatea electorală plată în favoarea candidaților PDS, PD și PPCD. Cu toata acestea, avertizări de acest gen nu au fost emise la adresa *NIT* care a alocat mai mult decât timpul de antenă plătit pentru unii candidați electorali între 21 mai și 1 iunie.

Acoperirea în știrile legate de politică și alegeri difuzate la orele de maximă audiență difuzate de posturile regionale monitorizate de MOA OSCE/BIDDO a demonstrat o tendință de favorizare a autorităților locale. În Găgăuzia de exemplu, postul de televiziune cu capital public *TV Gagauzia* a acordat 92 de procente din acoperire autorităților locale, care a fost pe un ton predominant pozitiv sau neutru. Prin contrast, la *Teleradio Bălți* care se află în proprietatea consiliului orașenesc, autoritățile locale au beneficiat de 71% de acoperire care au fost în mare parte pozitivă sau neutră.

Reclamații și contestații

În pofida numeroaselor semnale probate, numărul contestațiilor formale este relativ scăzut. Mai multe partide de opoziție au declarat că nu au depus contestații formale deoarece nu aveau încredere în imparțialitatea autorităților electorale și instanțelor de judecată și le era teamă de pedepse. Reclamațiile și contestațiile au vizat un șir vast de aspecte, inclusiv, *inter alia*, înregistrarea candidaților, suspendarea din funcții publice, folosirea resurselor administrative, iregularități referitoare la desfășurarea campaniei și intimidarea candidaților. Jurisdicția asemănătoare a organelor electorale și instanțelor de judecată privind contestațiile electorale au dus spre suprapunerea eforturilor și confuzie.

Observatorii au relatat că unele consilii electorale de circumscripție nu au analizat în mod adecvat reclamațiile și ocazional permiteau încălcări ale procedurilor legale, inclusiv ne-respectarea hotărârilor CEC. CEC a primit peste 140 de contestații, este de menționat faptul că foarte puține au fost depuse de PCR. CEC adeseori nu a putut să respecte termenul limită de trei zile pentru examinarea reclamațiilor, astfel tergiversând dreptul de a solicita despăgubirii legale într-o perioadă sensibilă de timp. Unele hotărâri scrise ale CEC nu au prezentat în mod clar faptele și dovezile, iar motivele legale nu au fost întotdeauna solide. Multe din reclamații au fost respinse în vederea lipsei de dovezi.

Este de menționat o hotărâre prin care a fost avertizat candidatul PCR la funcția de primar al Chișinăului, dl. Iordan pentru faptul că acesta nu a renunțat deplin la responsabilitățile sale anterioare în calitate de primar în funcție. Cu toate acestea, hotărâre a fost ulterior anulată de Curtea de Apel Chișinău. Printr-o altă hotărâre a CEC, a fost sesizat procurorul general cu privire la ne-respectarea de către cel din urmă a prevederilor Codului Electoral care interzice urmărirea judiciară a candidaților în perioada electorală. În alt caz, CEC a recunoscut intimidarea din partea oficialilor publici care a rezultat în renunțarea la campanie a unui număr de candidați și a dispus restabilirea candidaților. Hotărârea a fost susținută de Curtea de Apel Chișinău.

Tribunalele teritoriale, Curțile de Apel și Curtea Supremă de Justiție au emis mai multe hotărâri legate de alegeri. În general, cu cât nivelul instanței este mai superior cu atât hotărârile sunt mai întemeiate și transparente, deși, în unele cazuri hotărârile curților nu au avut un temei solid bazat pe probe și legal.

Observatorii locali

Legislația electorală din Moldova prevede activitatea observatorilor locali și internaționali. În cadrul acestor alegeri, observarea locală a fost asigurat de Coaliția Civică pentru Alegeri Libere și Corecte – Coaliția 2007 care cuprinde 16 organizații non-guvernamentale și care adițional la monitorizarea mass mediei, instruirea autorităților electorale, sensibilizarea publicului și campanii de școlarizare a alegătorilor a dislocat circa 30 de observatori pe termen lung și 2.000 observatori pe termen scurt.

Ziua alegerilor

În general, ziua alegerilor s-a desfășurat în general calm, iar scrutinul s-a desfășurat în conformitate cu procedurile legale. Observatorii MIOA au apreciat procesul de vot cu „bine” sau „foarte bine” în 96 % din secțiile de votare vizitate, pe când nivelul de înțelegere a procedurilor de către BESV a fost evaluat pozitiv în 86%. Procedurile de deschidere au fost în general

respectate. Conform datelor preliminare de la CEC, prezența la urnele de vot a fost de 46%. La Corjova – comună ce se află sub jurisdicția Moldovei pe malul stâng al Nistrului, votarea a fost de fapt împiedicată în cea mare parte a zilei deoarece accesul la secția de votare a fost blocat de miliția transnistreană. În alte comune de malul stâng al Nistrului și administrate de autoritățile moldovene, alegerile nu au fost împiedicate.

Principiul votării secrete nu a fost asigurat în mod consecvent. Observatorii au relatat că la momentul aplicării ștampilei de control, înainte ca buletinele de vot să fie introduse în ura de vot, principiul votării secrete a fost deplin asigurat doar în 61% din secțiile de votare vizitate, în mare parte datorită faptului că alegătorii nu au îndoit buletinele de vot în mod corespunzător. Mai mult decât atât, în 13% din secțiile de votare, nu toți alegătorii au aplicat ștampila „Votat” în mod secret.

Votul în grup a fost observat frecvent în 7% din secții de votare vizitate, la fel au avut loc cazuri izolate în alte 13%. Au fost raportate foarte puține cazuri de vot prin procură.

Prezența persoanelor neautorizate în secțiile de votare a fost observată în 7% din secțiile de votare. Doar în două cazuri, aceste persoane au intervenit sau în mod direct în proces. În 3 procente din secțiile de votare vizitate, persoanele au influențat sau au încercat să influențeze alegătorii. Desfășurarea campaniei electorale sau materialul electoral în interiorul sau în afara secțiilor de votare au fost raportate de la 2 la 3 procente din secțiile de votare vizitate.

În 46% de secții de votare, unii alegători au fost întorși înapoi deoarece aveau documente de identificare neadecvate sau acestea lipseau sau au venit la secția de votare greșită. În secțiile de votare vizitate, numărul alegătorilor incluși pe lista suplimentară a fost în medie 7,6%, în timp ce circa 2% de alegători au folosit urma mobilă de vot. Observatorii au raportat că prevederile referitoare la folosirea certificatelor de votare prin absență nu au fost aplicate corespunzător.

Un număr mare din secțiile de votare observate nu au fost accesibile pentru alegătorii cu dizabilități. Mai mult decât atât, circa 7% din secții de votare au fost supraaglomerate. Observatori locali non – partizani, în mare parte de la Coaliția 2007 au fost identificați în 73% din secțiile de votare, iar în 99% - reprezentanții partidului sau a candidatului. În mare parte activitățile lor nu au fost împiedicate.

Procedura de numărare a voturilor a fost apreciată mai puțin pozitiv, 22% din observatori au evaluat procedura ca „rea” sau „foarte rea”. În 59% din procedurile de numărare observate, alegătorilor care stăteau la coadă la 21:00 nu li s-a permis să voteze contrar hotărârii CEC. Observatorii au identificat un șir de deficiențe de protocol, inclusiv nereușita de a număra și anula buletinele de vot neutilizate (19%), de a identifica numărul alegătorilor care au votat prin numărarea semnăturilor pe lisele electorale (24%), stabilirea concordanței dintre numărul de buletine de vot din urna mobilă și numărul alegătorilor care au votat în afara secției de vot (23%) și de stabili numărul buletinelor de vot din urnele de vot (35%).

Observatorii MIOA au raportat discuții în contradictoriu privind validitatea buletinelor de vot în 68% din numărările observate. În 26% din numărări, președintele BESV nu a arătat toate buletinele altor membri ai BESV în observatorilor înainte de a le invalida. În 8% din numărările observate, criteriile de determinare a validității buletinelor de vot nu au fost rezonabile, iar în 10% nu au fost aplicate cu consecvență.

Circa 51% din BESV s-au ciocnit cu probleme la stabilirea concordanței rezultatelor, iar 31% au avut probleme cu completarea proceselor verbale privind rezultatele alegerilor. Procesele verbale erau uneori completate cu creionul (11%) sau nu au fost oferite celor în drept (14%). În 59% din numărările observate, procesele verbale nu au fost afișate imediat în afara secției de votare conform legii. Unii membri ai birourilor secțiilor de votare ar beneficia de o instruire mai largă.

MIOA a observat procedura de transmitere a materialelor unui număr limitat de consilii electorale de circumscripție de nivelul 1, la fel și procedurile de stabilire a concordanței și centralizare în consiliul electoral de circumscripție.

La Chișinău, CEC a implementat un proiect pilot cu liste electorale electronice în patru secții de votare din cele patru preconizate inițial.

*Acest comunicat este de asemenea disponibil în limbile moldovenească și rusă.
Singura versiune oficială a acestui document este cea în limba engleză.*

INFORMAȚII DESPRE MISIUNE ȘI MULȚUMIRI

Ambasadorul Dieter Boden a condus Misiunea OSCE/BIDDO de Observare a Alegerilor. Dna. Susan Bolam (Regatul Unit) a condus delegația Congresului Autorităților Locale și Regionale a Consiliului European.

Misiunea OSCE/BIDDO și-a început activitatea în Chișinău la 24 aprilie cu 25 experți și observatori pe termen lung dislocați în capitală și în cinci centre raionale. În ziua alegerilor MIOA a dislocat aproape 187 observatori pe termen scurt din 46 state-membre ale OSCE, inclusiv o delegație compusă din 18 membri ai Congresului Autorităților Locale și Regionale a Consiliului European. MIOA a observat scrutinul în circa 750 de secții de votare dintr-un număr total de 1.934 localizate în toate cele 35 de autorități teritoriale administrative de nivelul doi unde a avut loc votarea. Numărarea voturilor a fost monitorizată în 50 de secții de votare, iar monitorizarea totalizării rezultatelor alegerilor a fost efectuată în 30 consilii electorale de circumscripție de nivel întâi.

MIOA aduce mulțumiri Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene, Comisiei Electorale Centrale și altor autorități naționale și locale pentru asistența și cooperarea de care au dat dovadă pe parcursul perioadei de observare a alegerilor. MIOA de asemenea aduce mulțumiri Misiunii OSCE în Moldova și altor organizații internaționale și ambasade acreditate în Chișinău pentru sprijinul lor pe toată durata misiunii.

Pentru informații, vă rugăm să contactați:

- Ambasadorul Dieter Boden , Șeful MOA OSCE/BIDDO la Chișinău (+372-22-881 881)
- Dl Curtis Budden, Relații cu Publicul OSCE/BIDDO (+48-609-522 266), sau dna. Tatyana Bogussevich, Consilier Electoral OSCE/BIDDO, Varșovia (+48-22-520 0600);
- Dna. Pillar Morales, Congresului Autorităților Locale și Regionale a Consiliului European , Strasburg (+33 650-39-29-13).